

ภาคผนวก ข
ปากคำไทยพลัดถิ่น

ประวัติป ฎิแพทย กวี-ศิลปินไทยพลัดถิ่นสิงขร¹

คนไทยฝั่งนั้นคิดว่าคนไทยอยู่ในแผ่นดินเดิม เมื่อก่อนมีคนไทยตกค้างอยู่ไม่มาก แต่ที่มากคือกลุ่มผู้อพยพจากฝั่งนี้ไปยังฝั่งนั้น มีมากในช่วงสงคราม แต่ระยะหลังก็อพยพเคลื่อนย้ายกันไป ทั้งด้วยการทำมาหากินและเหตุปัจจัยอื่น คนที่อยู่ฝั่งนั้นอยู่กันสบาย คนก็อยู่กัน ตาของผมเป็นไทย แต่งงานฝั่งนี้ ไปเที่ยวเจอสาวฝั่งนั้นก็ไปแต่งงานใหม่ มีลูกมีหลานที่นั่น คนฝั่งนั้นมีลูกมาก คนขยายตัวเร็ว ฝั่งนั้นไม่มียาคุม ครอบครัวหนึ่งมีลูก 7-8 คน 10 คนก็มี...

คนฝั่งนั้นเอาพิธีกรรม วัฒนธรรมฝั่งนี้ไปใช้ ไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย เหมือนกับทางนี้ทุกประการ บวช ลำดับชั้น สวดเหมือนกัน พระเอาไปจากฝั่งนี้ พระพม่ามาสวดเราไม่เอา ก่อนหน้านี้ คนไทยฝั่งนั้นมาบวชฝั่งนี้ มาบวชวัดเขาโบสถ์ บางสะพานใหญ่ หลวงพ่อท้วมวัดเขาโบสถ์อำเภอบางสะพานเคยเดินสายไปบวชให้คนฝั่งนั้น ตอนหลังที่ฝั่งนั้นเรามีหลวงพ่อโรม เป็นพระไทยวัดบกเขียนเป็นอุปัชฌาย์ หลวงพ่อท้วมเลยไม่ต้องไป พระสมัยก่อนเขาเดินข้างหรือเดินเท้าขึ้นไป พระฝั่งนี้ไปอยู่ฝั่งนั้นนับสิบๆ รูป

คนฝั่งนั้นก็มีเรื่องเล่าว่า แผ่นดินตรงนั้นเป็นของไทย แผ่นดินฝั่งนั้นไทยจะต้องเอาคืน พูดกันหลายครั้งเมื่อถูกพม่ารังแก ก็คิดว่าผืนดินตรงนั้นจะตกเป็นของไทย ระดับนายร้อยนายพันทหารพม่าเชื่อว่า ถ้า__เป็นพระเจ้าแผ่นดินจะต้องตีเอาแผ่นดินไทยตรงนั้นกลับคืน คนไทยฝั่งนั้นก็ยิ่งเชื่อว่า__จะไปตีคืน คนไทยฝั่งนั้นบางคนไม่กลับมาฝั่งนี้เพราะห่วงสมบัติ และรอให้แผ่นดินตรงนั้นกลับเป็นของไทย ผมเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ฝั่งนั้น รอฝั่งไทยเอื้อมมือไปจับ ไปเอาแผ่นดินไทยกลับคืนเป็นไทย แต่ไม่มีคนไทยฝั่งนั้นไม่เคยคิดจะเป็นพม่า เราไม่เคยเรียนพระตามแบบพม่า แต่พระพม่ามาเรียนแบบพระไทย วัดไทยฝั่งนั้นสร้างด้วยวัสดุพม่า แต่มีสิงห์โตและมีนาคราช วัดไทยและวัดพม่าแยกได้ ระเบียบวัดต่างกัน พระพม่าฉันอาหารจรรยาอาหารจากสำหรับอื่น พระไทยระเบียบวัดไทยไม่ให้ทำ พระพม่ารับพระเคนจากผู้หญิงได้ พระไทยรับไม่ได้ พระพม่าไม่โกนคิ้ว พระไทยโกน พระไทยสบงจีวรสีเหลือง พระพม่าสีแดงเข้ม

¹ เรียบเรียง ถอดความเป็นภาษาไทยภาคกลางจากบันทึกการสัมภาษณ์ บางสะพาน ประจวบคีรีขันธ์ สิงหาคม 2548 และกันยายน 2549

การสร้างชาติ สร้างความเป็นไทย เราสร้างมาด้วยกัน เราเป็นไทยอยู่แดนเดิม จะใช้ไทยพลัดถิ่นก็ไม่ได้ เพราะเราอยู่ในแดนเดิมของไทย ทวดผมไปสมัยสงครามญี่ปุ่น เป็นทหารจำเป็นไปแถวมะริดไปแล้วไปเจอแม่หม้าย ไปแต่งงานกับคนฝั่งนั้น ซึ่งเป็นคนไทย ตอนทวดผมไป มีหมู่บ้านคนไทยอยู่ฝั่งนั้นแล้ว ทวดไปหมู่บ้านทุ่งทองหลาง ก่อนเป็นทหารจำเป็น ทวดเป็นแพทย์ อยู่ชุมพร นามสกุลผมจึงเป็นปฏิแพทย์ ส่วนตาไปจากประจวบฯ มีญาติอยู่ประจวบฯ

สิงขรเป็นเมืองเก่า ยายเล่าว่าสมัยก่อนใช้ไม้ ทุบไม้เป็นฝัามุง สิงขรมีคนไทยตั้งอยู่ก่อน รุ่นที่ ๓ ทุบก่อนไม้ สิงขรเป็นเมืองเก่า มีหลักฐานโบราณคดี มีหลักฐานบอกความเป็นไทยชัดเจน เรื่องชาละวัน ไกรทองไม่ได้เกิดที่พิจิตร ไทยเข้าใจผิดคิดว่าพิจิตรคือเมืองชาละวัน เมืองชาละวันอยู่ที่สิงขร สิงขรมีถ้าชาละวันมีวังบาดาล ผมพาไปดูก็ได้ถ้าอยากไป ผมเคยเถียงกับพระจากพิจิตร ท่านไม่เชื่อ ผมจึงพาไปดู ท่านจึงบอกว่า เมืองชาละวันอยู่ที่สิงขร คนรุ่นปู่ย่าเล่าว่า ถ้าชาละวันมีอาถรรพ์ เวลาจะจัดงานต้องการถ้วยชาม ก็หย่อนตะกร้าลงไปยังบาดาล ลงไปถ้า เขียนจดหมายลงไป หย่อนลงไป 10-15 นาที ยกขึ้นมาจะมีถ้วย-ชามติดขึ้นมา ใช้เสร็จก็หย่อนกลับ หย่อนถ้วย-ชามกลับจำนวนเท่าเดิม ตอนหลัง ถ้านั้นเปิดแล้ว เพราะคนสิงขรทำถ้วย-ชามเขาหาย ส่งกลับไม่ครบ ถ้าจึงปิดเองโดยธรรมชาติ

ตะนาวศรี สิงขรไม่ได้เป็นของพม่า เป็นของไทยและเป็นไทยมาโดยตลอด เทือกเขาตะนาวศรี ก็ไม่ได้อยู่ตรงนี้ ตามที่หนังสือประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ไทยเข้าใจ เทือกเขาตะนาวศรีคือเขาพระบาท เป็นเทือกเขาที่ติดเมืองตะนาวศรี มีรอยพระพุทธรูปอยู่ เป็นพระบาทข้างขวา หันหน้ามาด้านตะวันออก และไม่ใช่เทือกเขาพรมแดนตรงนี้

พรมแดนไทย-พม่าไม่ได้อยู่ด้านสิงขร ด้านสิงขรที่แท้จริงก็ไม่ได้อยู่ที่ด้านสิงขรของไทย ปัจจุบัน พรมแดนไทยพม่าอยู่ที่แนวไม้แฝก แนวไม้แฝกอยู่ที่เข้ เทือกเขาตะนาวศรี หัวหน้าณรงค์ข้าราชการไทยจากฝั่งนี้ เคยปลอมตัวเป็นขอทานไปดูมาแล้ว

สิงขรก่อนหน้านี้อยู่กับสบาย นับปีกองทหารพม่าถึงจะเข้ามา คนไทยปกครองกันเอง คนรุ่นก่อนเขาเล่าให้ฟังว่า คนสิงขรปกครองกันเอง สิงขรเป็นของไทย ปกครองแบบไทย เพราะสิงขรเป็นของไทย เป็นเมืองไทย พระยาเลน่วยเคยไปจากฝั่งนี้เป็นพระยาจากฝั่งนี้ ไปสิงขร เห็นคนไทยอยู่ที่นั่นเลยอยู่ปกครองที่นั่น คนไทยปกครองกันเอง มีจางวางหรือกำนันสืบทอดกันมาหลายรุ่น จางวางเป็นคนที่มีความรู้ จบนักธรรมเอก นักธรรมโท ความรู้พอๆ กับปริญญาตรีของฝั่งนี้ จางวางโดยคนไทยที่คนเล่าขานสืบทอดมามีหลายรุ่นหลายคน คือ จางวางหงวน จางวางครั้น จางวางเอียด จางวางผิว จางวางสุทนต์ สืบทอดตำแหน่งกำนันกันมาหลายรุ่น

สิงขรมีคนจากฝั่งน้อยอพยพไปมาก ไปก่อนสงครามก็มี หลังสงครามก็มี ไปด้วยหลายเหตุ หลายปัจจัย หนีคดีไป ไปเที่ยวฝั่งนั้น เห็นสาวที่นั่น แต่งงานแล้วอยู่ที่นั่น คนไปจากบางสะพาน จาก ชุมพรมีมาก เมื่อ 50 ปีก่อนมะพร้าวก็เป็นมะพร้าวจากชุมพร เราใช้เงินเบี้ย เพื่อง ตำลึง ใช้เงินไทยกัน

ผมเกิดที่สิงขร เรียนที่สิงขร เรียนที่วัด เรียน น โม ก ข พระท่านเป็นคนสอน หนังสือไทย เอา ไปจากฝั่งไทย ผมมาครั้งหนึ่งปี 2511-2512 พาควายมา 3 ตัว เดินมาตามคลอง ข้าวไล่กระบอกแขวนคอ ควายมา แต่มาแล้วก็กลับไป ครอบครัวยังไม่ได้มาด้วย

ผมอพยพเข้ามาจริงปี 2539 เข้าทางด้านสิงขร เข้ามาและมาอยู่ที่นี่ ประมาณ 60 ครอบครัว คน 300 คน มาอยู่ที่นี่หนึ่งปี หลังจากนั้นคนก็ทยอยกันมา มาหลังผมแต่ในปีเดียวกันอีกราว 30 ครอบครัว มาอยู่ที่นี่ด้วยกันหมด หลังจากนั้นจึงแยกย้ายกันไปอยู่ที่อื่น ไปอยู่หนองบอน คลองลอย ธรรมรัตน์หรือในลือก ไชยราช ไปอยู่ระนองก็มี ทัพสะแกก็มี

คนสิงขรเข้ามาไทยก่อนหน้าก็มี ก่อนกลุ่มที่อยู่ด้านสิงขรมี ก่อนการเข้ามาของลุงจอง ผู้นำไทยพลัดถิ่นจากสิงขรที่นำพวกกลับมาฝั่งไทยปี 2516-2517 ที่เขาอพยพรุ่นนั้นเป็นเพราะพวกพี่ เลี้ยะ (พวกพม่ากู่ชาติ) เข้าไปเผาหมู่บ้านสิงขร คนก็หนีมากัน แต่พวกผมยังอยู่ ก่อนพวกผมกลับเข้ามา สิงขรเป็นตำบลใหญ่ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน 9 กับสิงขรที่เป็นตำบล หมู่บ้านคนไทยตั้งอยู่บนสองฝั่ง แม่น้ำตะนาวศรี ทั้งตำบลสิงขรเป็นหมู่บ้านคนไทย เฉพาะบ้านสิงขรมีประมาณ 900 ครัว ประชากรทั้ง ตำบลประมาณ 30,000 คน สิงขรเป็นหมู่บ้านใหญ่ ใหญ่มาก ถ้านับพื้นที่ของผม พื้นที่มีมาก ตำบลสิงขรสามารถตั้งเป็นจังหวัดได้

พวกเรามาปี 2539 ไม่มาก่อนหน้านั้นเพราะสิงขรยังอยู่ได้ ที่จริงเราก็อยู่อย่างอิสระ แต่เริ่มมี ปัญหาประมาณปี 2524-2525 ซึ่งเป็นปีที่พม่าเข้ามาอยู่กับเรา ที่เข้ามาอยู่กับ เพราะมีกองกำลังกะเหรี่ยง ต่อสู้กับรัฐบาลพม่า พม่าก็เริ่มเข้ามาในหมู่บ้านคนไทย มาเอาผู้ชายไปแบกสัมภาระนำหน้าทหารพม่า รบกับกะเหรี่ยง ลูกเมียอยู่บ้านโดนข่มขืน จะอยู่ไฉน เอาผู้ชายไปแบกของ เดินไม่ไหวมันยังทิ้ง เราอยู่ ไม่ได้ ก็ต้องมา ตอนมามีเสื้อผ้าชุดเดียว มาเพราะถูกรังแก ผู้หญิงถูกข่มขืน ผู้ชายเป็นลูกหาบ ลูกหาบที่ ตายก็ตายไป ที่ไม่ตายก็กลับมา อยู่ไม่ได้ก็ต้องมา ลูกเมียอยู่บ้านถูกข่มขืนปีปี ลูกหาบที่ไปตามทาง ไม่ได้ก็ฆ่าทิ้งเสีย จะอยู่ไฉน ไฉนละ มันทนไม่ไหวมันจะ

ถ้าทนไหว ไม่มา เพราะตรงนั้น เป็นแผ่นดินของเราเหมือนกัน ความทุกข์ความทรมานของ ไทยสิงขร ลำบากน้ำตาแทบกระเด็น ไม่รู้แห่งจะทำอย่างไร ทุกๆ คนทรัพย์สินสมบัติมีอยู่ฝั่งนั้น ปัจจุบันที่มี อยู่ มีที่ดิน แต่ไปทำไม่ได้ เลยต้องมาที่นี่ มาลำบากที่นี่ มาอยู่ในที่ดินเท่ากระเบาะมือ ที่เป็นของคนอื่น มาอยู่บ้านกระต๊อบ เวลานั้นหว้าหม่มสองฝั่งเอาไม่อยู่ มาอยู่บ้านหลังเล็กมุงสังกะสี ฝาผนังไม้มะพร้าว

ฝานั่งกระสอบ ห้อยส้อมทำไม่ได้ เพราะอยู่ในที่ของคนอื่น แต่ที่นั่น เราอยู่ไม่ได้ก็ต้องมา มาตายเอาดาบหน้า ถือว่าแผ่นดินตรงนี้เป็นที่ปู่ที่ย่า ที่ของตายายก็กลับมา แต่กลับมาเขาก็ไม่ให้เราเป็นไทย

ปัจจุบันยังมีคนไทยอยู่ในสิงคโปร์ ยังเข้ามากันไม่หมด ยังเสียชีวิตแผ่นดินไทย รุ่นผมยังไม่ได้แผ่นดินตรงนั้นเป็นไทย รุ่นลูกรุ่นหลาน ไม่แน่ แผ่นดินตรงนั้นอาจจะเป็นของไทย ยังเหลืออยู่ในสิงคโปร์ ประมาณ 2-3 พันคน

คนไทยในสิงคโปร์จะไปมาหาสู่กัน รู้จักกันดี หมู่บ้านในสิงคโปร์ผมรู้จักหมด ไปเที่ยวมาหมด ไม่ว่าจะแจมูกโปรง ลำมะแท้ง คลองข่า คลองหลวง วังใหญ่ ตลิงแดง แหลมยวนและหาดแก้ว ทั้งหมดเป็นหมู่บ้านคนไทย ตำบลสิงคโปร์ทั้งตำบลคือหมู่บ้านคนไทย คนไทยรู้จักกัน แม้อายุผู้เฒ่าก็รู้ว่าไทยพลัดถิ่นอยู่ที่ไหน เฉพาะประจวบฯ ไทยพลัดถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ 3 อำเภอ คือบางสะพาน บางสะพานน้อยและทับสะแก ส่วนใหญ่อยู่บ้านในลี้ก-ธรรมารัตน์ บ้านบางเจริญ หินเทิน คอกอีเผือก คลองลอย วังน้ำเขียว มรสวบ ห้วยไก่อต้อ หนองบอน หนองหอย เขาปอ พุงพุดมี ว่างยางและด่านสิงขร ประมาณ 3 ใน 4 ของคนไทยสิงคโปร์ มาอยู่ฝั่งไทย

คนไทยฝั่งนั้นไม่เคยคิดว่าตนเป็นพม่า จะผิดหรือถูกอย่างไร ก็ต้องหนีมาไทย มาอยู่ฝั่งไทย เขาไม่ให้เป็นไทย พวกผมก็ต้องสู้ เขาจะให้เป็นพม่า ผมไม่ยอม ผมไม่ใช่พม่า ปู่ผมเป็นคนชุมพร ตาผมเป็นคนตำบลอ่างทอง อำเภอทับสะแก ผมจะยอมเป็นพม่าหรือ ผมไม่ยอม ผมไม่ได้เป็นพม่า

ถ้าเขาไม่ให้ผมเป็นไทย ผมก็อยู่อย่างนี้ เพราะว่าเราเป็นคนไทย จะให้เป็นพม่าได้อย่างไร ผมไม่เคยลืมเชื้อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน ถึงจะเกิดที่ไหนก็เหมือนกัน ไม่เคยลืม อยากให้ไปดูหมู่บ้านคนไทยสมัยก่อนที่ผมอยู่ รูปในหลวงจะมีอยู่ทุกบ้าน ถ้าไม่มีรูปในหลวงก็มีใช้บ้านคนไทย พม่ามันหาเอาไปติดไม้ ถ้ามีรูปในหลวงเป็นบ้านคนไทย

ผมและพวกผมเป็นไทย...

เจียน ซุยยัง ไทยพลัดถิ่นจากบกเจียน²

บรรพบุรุษของผมเป็นคนไทยฝั่งนี้ เขาอพยพไปอยู่ฝั่งนั้น เขาหนีพม่าจากตะกั่วป่า ตอนพม่ายกทัพตีตะกั่วป่า ไปจากบ้านนพบริง ไปกันมาก ตาโสมตาแสงไป คนอีสานไป ไปอยู่ตลาดสุหรี่ ห้างปรั

² เรียบเรียง ถอดความเป็นภาษาไทยภาคกลางจากบันทึกการสัมภาษณ์ คุระบุรี พังงา สิงหาคม 2548

บกเขี่ยน ตลาดสุหรี ห้างปรุ บกเขี่ยน คนเมืองไทยไปอยู่มาก สมัยนั้นการทำมาหากินง่าย ก็เลยไปมาก ที่ไปกันมากก็ในช่วงอังกฤษปกครอง ตลาดสุหรี ห้างปรุ ดังเคียะเขาทำเหมืองกัน คนจากฝั่งนี้ก็เลยแห่ กันไป ตอนฝรั่งปกครองบ้านเมืองเขาเจริญ

ผมเกิดที่ห้างปรุ แม่ไปจากวังไผ่ จังหวัดชุมพร สมัยก่อนเขาไปตามพ่อแม่ ผมเรียนหนังสือที่ วัด เรียนในวัด คนไทยเรียนหนังสือไทย ไม่เรียนหนังสือพม่า อาจารย์เล็กเป็นคนสอน น โม ก ข สอนเลข หนังสือเรียนเอาไปจากเมืองไทย พระฝั่งนั้นมาฝั่งนี้ก็เอากลับไป พระฝั่งนี้ข้ามไปก็เอาไป เด็กผู้ชายเรียน ในวัด ผู้หญิงเรียนที่บ้าน ไม่เข้าใจจึงไปถามพระที่วัด อาจารย์เล็กเป็นพระจากสุพรรณบุรี บวชแล้วไปอยู่ที่ ห้างปรุ ตอนหลังวิกิลจริต ชาวบ้านเลยส่งกลับ

คนฝั่งนั้นเข้าวัดฟังธรรมกันมาก ผู้ใหญ่ก็ไปลูกเล็กเด็กแดงก็ไป วัดเป็นวัดไทย พระที่เป็น สมภารวัดฝ่ายนั้นเป็นพระจากฝั่งไทย พระที่คนนับถือมากคือพระอาจารย์โรม เป็นพระไทยมาจาก ตะนาวศรีมาประจำที่วัดบกเขี่ยน

คนในห้างปรุทำเหมืองและตัดหวาย ไม่สนใจเรื่องที่ดิน ที่ไม่ได้ขายกัน นาห้างปรุมีน้อย ห้าง ปรุ ตลาดสุหรีไม่ทำนา เขาทำเหมือง ห้างปรุทำเหมืองตัดหวาย เอามาขายที่หาดจิก ปากจั่น ระนอง แร่ เอาไปขายมะริด แต่ที่ทุ่งเสม็ด บกเขี่ยนน่าจะเยอะ เขาทำนานวดข้าวใช้ควายผูกเหยียบ คนช่วยกันทำ ทำนาเหมือนฝั่งไทย คนทำเหมืองเป็นคนจีน มาจากเมืองจีน ห้างปรุจึงเป็นเมืองของคนไทยกับจีน ตลาดสุหรีมีพม่าอยู่ด้วย แต่ส่วนใหญ่เป็นไทยกับจีน

ผมเป็นคนเดินทางข้ามไปมาระหว่างไทย-พม่า เป็นพ่อค้า ไปๆ มาๆ เดือนละสองสามหน เอา ข้าวไปขาย เอาของกลับมาจากขาย เอาเครื่องเรือชุดต่างๆ ไป ไปมาไม่มีใครตรวจบัตร ใครอยากเดินก็เดิน สมัยนั้นยังไม่ประกาศทำบัตร

คนฝั่งนั้นเป็นคนไทย ถือตนเป็นไทย ไม่เคยคิดว่าตนเป็นพม่า บวชก็บวชวัดไทย ตลอดช่วงที่ ผมอยู่ที่นั่น ไม่มีคนไทยแต่งงานกับพม่า ตอนนั้นผมอายุ 77 มาไทยปี 2493 หลังสงครามญี่ปุ่น อังกฤษ ออกไปพม่าได้อิสระ

คนไทยเขาอยู่ที่นั่น ก็หวังว่าแผ่นดินจะกลับเป็นของไทย ขนบธรรมเนียมที่นั่นก็เป็นไทย พูด ภาษาไทย เล่นและฟังหนังตะลุง หนังตะลุงมีทั้งไปจากเมืองไทย แต่บกเขี่ยนมีมโนราห์หนังตะลุงของ ตนเอง เล่นเรื่องมโนราห์ รามเกียรติ์ ตัวตลกมีแก้ว กุน เคย ซ้อย คนฝั่งนั้นร้องเพลง “รักเมืองไทย” ร้องที่ ไทยจะได้กลับคืน รักเมืองไทย รักในหลวง รูปพระเจ้าอยู่หัวใครมาฝั่งไทยก็เอาไป ติดไว้เทิดทูล ไทย อิสลามก็เอาไปติด สมัย ร. 8 ลีน เขาร้องเพลง “ประเทศไทยสมัย 89 มีเหตุแสนเศร้า วันที่ 19 มิถุนายน มหิตลองค์เจ้าได้สิ้นพระชนม์ เมฆฝนหยาดน้ำตาตกลงมา...”

เขาผูกพันกับฝั่งนี้ เขาเชื่อกันว่าเรื่องพระรถ-เมรีอยู่ที่บกเข็ญ พระเมรีไปอยู่ที่นั่น...น้ำไหลออกจาก__พระเมรี ตอนมีรอบเดือนจะมีสีแดง ไหลลงคลองล้งเค็ยะ ชาวบ้านจะไม่ดื่มกินน้ำจากคลองล้งเค็ยะ คนฝั่งโน้นเชื่อว่ามะริด ปะลอบ ทวาย ตะนาวศรี สิงขรเป็นแผ่นดินไทย ที่มะริดคนไทยพูดพม่า แต่ถ้าเราพูดไทยก็พูดไทยด้วย เขาเชื่อว่าแผ่นดินตรงนั้นเป็นแผ่นดินไทย แดนไทย-พม่าไม่ได้อยู่ที่สิงขร ปากจัน-กระบุรี แดนไทย-พม่าอยู่ที่แนวไม้แขวกหรือไม้แฝก อยู่เหนือทวายขึ้นไป แผลกยังงไม่ทราบ ไม้เมื่อโตขึ้นมันจะเบนออกจากกัน โดยไม่มีใครทำ แยกฝั่งหนึ่งไปไทย ฝั่งหนึ่งไปพม่า ตามเรื่องเล่าไม่ได้ แยกกันเฉพาะไม้ น้ำก็ไหลแยกออกจากกัน

คนไทยอยู่ที่นั่นไม่กลับมา เพราะเขาเชื่อว่า แผ่นดินจะเปลี่ยนเป็นไทย เมื่อเปลี่ยนรัชกาล เหมือนที่เคยเป็นมา เขารอคอย

ตอนสงครามญี่ปุ่น คนไทยฝั่งนั้นจัดตั้งกันเป็นยี่หื่น คุ่มครองหมู่บ้าน ใครเป็นยี่หื่นเขาจะรู้กันเอง มีสัญลักษณ์เข้าใจกัน ปลูกทองหมายถึงหิวข้าว คว้าช้อนหมายถึงแกงหมด หงายช้อนหมายถึงแกงมี เขาจัดตั้งดูแลกันเอง ห้ามปล้น ห้ามปรุ ฟุ้งเสียด บกเข็ญ ล้งเค็ยะ ตั้งกันหลายหมู่บ้าน คนฝั่งนั้นตั้งกันเอง เรียกประชุมปรึกษากัน จัดตั้งเพื่อคุ้มครองหมู่บ้าน มีการต้อนน้ำสาบานกัน แต่ไม่ได้คิดเอาแผ่นดินคืนถ้าฝ่ายไทยไม่เข้าช่วย เพราะถ้าฝ่ายไทยไม่ช่วยก็ไม่สามารถเอาแผ่นดินคืนได้ ถ้ารัฐบาลไทยส่งเสริมก็จะเอาแผ่นดินคืน

ปี 2495 พรานชม เป็นพรานจากล้งเค็ยะ เป็นพรานหากินอยู่ตามป่า เป็นคนมีวิชาอาคม เข้ายึดบกเข็ญ ยึดอยู่ 1 วัน ต้องหนี ยึดด้วยกำลังคน 70 คน ปืนธรรมดา ยึดไม่ได้เลยหนีมาฝั่งไทย มาอยู่บางสะพาน บางคนบอกว่าแกยึดเพื่อเอาแผ่นดินไทยกลับคืน บางคนว่าแกทำเพื่อให้พม่ายำเกรง เพื่อต่อรองกับรัฐบาลพม่า

ผมอพยพกลับมาฝั่งนี้ปี 2493 หลังอังกฤษออกไป ก่อนมาห้ามปรุเฉพาะในตลาดมีบ้านคนไทย 80 หลัง ทั้งหมู่บ้านมี 100 กว่าหลัง มากัน 80 กว่าหลังเกือบหมดห้ามปรุ มาขึ้นฝั่งไทยที่หาดจิก จังหวัดระนอง เพราะมาสะดวก พม่าไม่เอาธุระ อยากราก็ให้มา ที่มาก็เพราะตำรวจฝั่งนั้นมีปัญหา ทำมาหากินคล่อง ดีกว่าฝั่งไทย แต่กดขี่ ลำบาก กฎหมายเถื่อน ลูกทำผิด จับพ่อแม่ พม่าต้องการอะไรก็เอาเปล่า บกเข็ญจะทำสนามบิน ที่ดินชาวบ้านก็เอาเปล่าๆ ไก่ วัวมันก็เอาเปล่าๆ ใช้กฎหมายมากกว่ากฎหมาย

เข้ามาใหม่ๆ ผมไปอยู่กระบุรี จากนั้นไปอยู่ชุมพร ตะกั่วป่า ทำเย็บหม้อและสุดท้ายมาอยู่พังงา ตอนนั้นไปไหนก็ได้ ไม่มีใครตรวจบัตร ไม่รู้ว่าใครเป็นไทยฝั่งไหน เพราะเหมือนกัน พูดภาษาปักษ์

ได้ด้วยกัน และยังไม่มีการทำบัตร เมื่อมีประกาศทำบัตร ผมไปทำก็ได้บัตร 80 ครอบครัวที่มาพร้อมกันก็ได้บัตร

เทียบ ประกอบปรมาณ ไทยพลัดถิ่นสิงขร³

ผมอพยพมาจาก ตำบลสิงขร เขตพม่า เมื่อปี 17 มีคนไทยหนองหินมาอยู่ 3 ครัว เราเข้ามาไถ่ที่ทำกิน ปี 17 ไถ่ปลูกมัน ปี 20 ยกบ้าน ทำบัตรสี่เขียว ทำบัตรสี่เขียว ผู้มีเชื้อชาติไทย สัญชาติพม่า สีของบัตรเปลี่ยนมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังไม่ได้สัญชาติไทย ปี 17 ที่ด่านสิงขรมีอยู่ 7 ครอบครัว แต่ปี 19 คนอพยพมาจากสิงขรมากขึ้น กลุ่มนี้เข้ามาอยู่ด่านสิงขร แต่ไปทำกินในเขตกะเหรี่ยง ฝั่งพม่า ตอนนั้นพื้นที่ฝั่งพม่าบริเวณใกล้ด่านสิงขร อยู่ภายใต้อำนาจของกะเหรี่ยง บางครั้งกะเหรี่ยงจะช่วยคนไทยเวลาหนีพม่ามา กะเหรี่ยงช่วยยืมคุ้มกันให้เวลาคนไทยหนีเข้ามาฝั่งไทย ไปทำอยู่ในพื้นที่ของกะเหรี่ยงอยู่ 11 ปีเต็ม จำนวน 40 ครอบครัว แต่หลังจากพลเอกอาทิตย์ กำลังเอกปราบเขาคือสำเร็จ ก็มาจัดสรรที่ดินให้อยู่ ที่ด่านสิงขร อยู่ห่างจากด่านประมาณ 4 ก.ม.

ญาติของผมมีทั้งที่อยู่เขตบางสะพานน้อยและบางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบฯ พ่อผมอพยพไปอยู่ฝั่งนั้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงสงครามไทยแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายรัฐบาลและยี่หื่น ยี่หื่นเป็นกลุ่มที่ต่อต้านญี่ปุ่น พ่อเลยหนีการแบ่งฝักฝ่ายไปฝั่งนั้น ตอนพ่อไปผมมีอายุได้ 7 ขวบ ตอนไปสิงขรตั้งเป็นหมู่บ้านอยู่แล้ว

ผมมีญาติตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สิงขร ที่จริงคนสิงขรกับคนประจวบฯ คือกลุ่มเครือญาติ ตอนกลับมาผมก็มีญาติอยู่ฝั่งนี้ แต่ไม่ไปหาเขา คนฝั่งนี้ไปอยู่สิงขรด้วยหลายสาเหตุ ไปเที่ยว หนีทหาร ไปเยี่ยมญาติ หนีไม้เหลียม

ตอนสงครามโลก คนไทยในสิงขรมิได้รวมตัวกัน ถูกทหารญี่ปุ่นเกณฑ์เอาคนสิงขรไปเป็นแรงงานสร้างทางรถไฟ หมุนเวียนสับเปลี่ยนกันไปเป็นแรงงาน บางคนหลบหนี แต่คนไทยที่ถูกเกณฑ์ไปมีไม่มาก คนไทยที่นั่นไม่รวมตัวกันเพื่อเอาแผ่นดินคืน ไม่ได้ต่อต้านญี่ปุ่น เพราะเชื่อว่าหากญี่ปุ่นชนะ รัฐบาลไทยก็จะขอแผ่นดินตรงนั้นคืนเป็นของไทย คนไทยนี่เขาเองว่าหลังจากอังกฤษไปแล้ว จะได้กลับคืน ตำบลสิงขรเป็นที่อยู่ของคนไทย วัดกั้ววัดไทย ชื่อวัด เขียนเป็นภาษาไทย คนไทยส่วนใหญ่ปัจจุบันอพยพเข้ามาฝั่งไทย

³ เรียบเรียง ถอดความเป็นภาษาไทยภาคกลางจากบันทึกการสัมภาษณ์ บางสะพาน ประจวบคีรีขันธ์ ธันวาคม 2548

คนไทยอยู่ที่นั่นร่ำรวย ไม่ทำมาหากินก็ได้กิน มีนาร้อยไร่ วัวควายเป็นฝูง ข้าวมีเต็มยุ้ง มีทองเก็บก็มี ก่อนคนไทยเรียนกันที่วัด เรียนภาษาไทย เรียนกันเป็นร้อย พม่าให้เรียน แต่ตอนนี้ไม่ให้เรียนแล้ว พม่าบังคับให้เรียนหนังสือพม่า เรียนในโรงเรียนพม่า แต่ก่อนคนไทยไม่รู้หนังสือพม่า ไม่แต่งงานกับคนพม่า ตอนนี้นพม่าเริ่มแต่งงานกับไทย เด็กไทยในตะนาวศรีพูดไทยไม่ได้แล้ว แต่พ่อแม่ยังพูดไทย ในเขตสิงขรมีคนไทยอยู่สองกลุ่ม คือ ไทยปักซีได้กับไทยอีสาน ไทยอีสานอยู่ที่ตำบลคลองใหญ่ ตั้งหมู่บ้านอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตะนาวศรีใหญ่ ชื่อบ้านทุ่งพร้าว เป็นคนอีสาน มีประมาณ 111 หลัง แต่ตอนหลังคนพวกนี้ถูกกลืนเป็นพม่าไปแล้ว แต่งานกับพม่า พูดภาษาพม่า

คนไทยได้ส่วนใหญ่อาศัยตามหมู่บ้านต่างๆ ของตำบลสิงขร เดิมเป็นหมู่บ้านคนไทยล้วน เป็นหมู่บ้านใหญ่ ปัจจุบัน คนไทยอพยพออก ทหารพม้าย้ายกองร้อยเข้ามา นำคนพม่าเข้ามาตั้งบ้านในหมู่บ้านคนไทย ย้ายคนไทยไปรวมกันอยู่ในที่ที่ทหารพม่าจัดให้ คนที่ไปปีที่แล้วบอกว่าคนไทยเหลือน้อย ในจมูกโพรงเหลือแค่ 40-50 หลัง ลำมะแท้ง 20 หลัง ทองกลาง 30 หลัง วังใหญ่ 10-15 หลัง ทุ่งซ่า 15 หลัง แหลมยวน 30 หลัง สิงขร 300 หลัง หาดแก้ว 5-6 หลัง ตลิงแดง 15-20 หลัง 2 ใน 3 ของคนตำบลสิงขรปัจจุบันอยู่ในไทย อีก 30 ปีข้างหน้า คนไทยในสิงขรคงหมดไป ถ้าไม่กลับมาไทย ก็กลายเป็นพม่าพูดพม่า แต่งานกับพม่า

รุ่นแรกที่อพยพกลับมาปี 17 เป็นเพราะคนกลุ่มน้อยเข้าไปในหมู่บ้าน ยิงคนในหมู่บ้านสิงขรตาย ปี 15-17 คนกลุ่มน้อยเข้ามาในหมู่บ้าน ปล้นเอาควายเอาช้าง พวกพม่ากลุ่มน้อย พวกพีเจียะ-คนรักประเทศ-เข้าไปยิงคนสิงขร ช่วงปี 39-41 คนสิงขรอพยพเข้ามาพม่า พม่ากับกะเหรี่ยงรบกันแตกหัก กองกำลังกะเหรี่ยงเริ่มแพ้ ฐานที่มั่นที่เนิน 79 ถูกพม่าตีแตก กะเหรี่ยงทะลักเข้าไทย

การสู้รบระหว่างพม่ากับกะเหรี่ยงกระทบต่อหมู่บ้านคนไทย บ้านคนไทยอยู่ระหว่างการสู้รบ คนไทยถูกจับไปเป็นปอตาท เป็นคนแบกสัมภาระนำหน้ากองทหารพม่าเพื่อรบกับชนกลุ่มน้อย การสู้รบระหว่างพม่ากะเหรี่ยง ทำให้ราชการไทยห่วงใยคนไทย ปี 19 กระทรวงมหาดไทยประกาศให้คนไทยในสิงขรกลับฝั่งไทย มีคนจากฝั่งนี้เข้าไปบอกให้กลับ กลับมาอยู่ที่บ้านคลองลอย ไชยราช ที่ผู้พันชาวลิตจัดให้ หัวหน้าณรงค์ หน่วย กอ.รมน. เคยเดินทางเข้าไปถึงตะนาวศรี เข้าไปฝึกการป้องกันตนเองให้คนไทยในสิงขร 3 ครั้ง ปี 36-37 ราชการไทยเรียกคนไทยจากตำบลสิงขรและจมูกโพรง เข้ามาฝั่งไทย อบรมการป้องกันตนเอง 3 เดือนแล้วส่งกลับไป

ในสิงขรมีโรงเรียนพม่ามาตั้งแต่ปี 15 แต่พม่าไม่บังคับ ครูขวัญเงินเป็นคนสอน ครูขวัญเงินเป็นคนไทย เรียนจบนายร้อย พม่าให้เป็นครู นับตั้งแต่ปี 42 ปีที่นักศึกษาพม่าย้ายสถานทูตในฝั่งไทย

โรงเรียนพม่าบังคับให้เด็กไทยต้องเรียนหนังสือพม่า ห้ามพูดภาษาไทยในโรงเรียน ลูกไม่เรียน พ่อ-แม่จะ ถูกบังคับ

สิงขรเป็นทางผ่านของคนไทย ที่ข้ามไปมาเยี่ยมญาติ อพยพข้ามไปมา เพื่อการทำมาหากิน ในอดีตด้านสิงขรคือจุดผ่านของพ่อค้า กองทัพ ปัจจุบันคือทางผ่านของการทำบุญที่คนฝั่งโน้นข้ามมา ทำบุญฝั่งนี้ คนฝั่งนี้ข้ามไปฝั่งโน้น ไปทอดกฐิน ไปงานศพและงานอื่น ๆ สิงขรไม่ใช่ด่านปิด เป็นที่ข้ามของคน ไม้ แร่ วัวและสินค้าอื่น ก่อนหน้านี้ด่านไม่มีใครเฝ้า ตชด. เพิ่งเข้ามาเมื่อมีปัญหาการค้าของเถื่อน การค้าไม้ ด่านเพิ่งเข้ามาตั้งเมื่อปี 2527 แต่การตรวจคนเข้าออกไม่ได้เข้มข้น การตรวจเข้มข้นเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อทักษิณ เป็นนายก

คนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ที่นี่ทำงานรับจ้าง ขายของในตลาด ตรงด้านสิงขร ไปลงเรือ ซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของคนที่นี่ ไม่ได้ข้ามไปทำไร่ฝั่งโน้นแล้ว ข้ามไปหาว่าเป็นคนสองชาติ

แม้ไทย-พม่าขีดแบ่งพรมแดน สำนึกความเป็นไทยเราไม่เคยเปลี่ยน เราไม่ได้พลัดถิ่น เขาเรียกเอาเอง ขนบธรรมเนียมไทย ยังคงสืบทอด ไทยพลัดถิ่นเขายึดเยียดให้

มณฑล สุพรรณบุรี ไทยพลัดถิ่นจากบกเขียน⁴

พื้นที่จากตะนาวศรีลงมาเป็นที่คนไทยอยู่ พม่าเข้ามาสมัยอยุธยา พอลังกษเข้ามาไทย-พม่ามองหน้ากันไม่ได้ เป็นศัตรูกัน ไทยไปเขตพม่าไม่ได้โดนตีตาย หลังสงคราม อังกฤษได้ดินแดนแถวตะนาวศรี ได้พม่าในยุคนั้นอังกฤษให้พาสปอร์ต ให้สิทธิทำอยู่ทำกิน แต่เรียนหนังสือสูงไม่ได้

อังกฤษไป พม่ามาตั้งเมือง เข้ามาเป็นใหญ่ วัดต้องสอนหนังสือไทยแบบขโมยหรือแอบสอน เช่นที่ วัดบกเขียน วัดลาดสุหรี่ วัดห้างปรุ วัดหาราวง วัดเหล่านี้สอนหนังสือไทยให้คนไทย และเป็นวัดเก่า ส่วนวัดทุ่งเสม็ด วัดหัวช้างเป็นวัดสร้างใหม่ คนไทยที่นั่นทำนา ทำไร่ ค้าขาย ไม่ได้ทำประมง มุสลิมอยู่ใกล้ทะเล ทำประมง พูดภาษามลายู แต่มุสลิมแถวอ่าวจีน อ่าวจาก อ่าวใหญ่ ใกล้เกาะสอง จะพูดไทย พูดภาษามลายูไม่ได้

คนไทยฝั่งนั้นทำนาใช้วัวใช้ควายไถ ก่อนทำนาไถหัวที่นา ไถแล้วหว่าน และดำเสริม ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวจากฝั่งไทย จากปากจั่น ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเจ้า ข้าวเหนียวปลูกไว้ทำขนม ทำขนมหวานตามประเพณี ก่อนเก็บเกี่ยวทำขวัญแม่โพสพ รวบรวมก่อนให้แม่โพสพอยู่ทุ่งนา ไม้ให้ไปไหน เก็บเกี่ยวเสร็จเชิญแม่โพสพขึ้นไปบนลาน หามฟ่อนข้าวขึ้นไปบนลาน เวลานั้นข้าวใช้ฝูงวัวและคนขึ้นเหยียบ ย่ำ ลานข้าวจะดินลานไว้ก่อน

⁴ เรียบเรียง ถอดความเป็นภาษาไทยภาคกลาง จากบันทึกการสัมภาษณ์ เมื่อระนอง ธันวาคม 2547.

ตอกดินให้แน่นแล้วรดข้าว นวดข้าวเสร็จ ทำไม้ 4 เสาขึ้นไปโปรยข้าว แยกข้าวรีบ ข้าวสมบูรณ์ เสร็จแล้วขนขึ้น
ยู่ขึ้นปะปีไหนได้ข้าวเยอะจะนิมนต์พระมาสู่ขวัญข้าว ทำขนมเลี้ยงคนทำบุญให้แม่โพสพ

การทำนาหรือญาติจะทำร่วมกัน ได้ผลผลิตแล้วค่อยแบ่งกัน นอกจากทำนา ชาวบ้านทำสวน สวน
รวม ปลูกทุกอย่างรวมกัน อย่างละ 2 ต้น 3 ต้น 20 ปีก่อนถนนหนทางที่นั่นไม่เจริญ มีเฉพาะทางเกวียน ทางคน
เดิน ไม่มีไฟฟ้า มีงานบุญใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ปัจจุบันชาวบ้านใช้ไฟฟ้าบ้าน ไม่มีทั้งวันเหมือนฝั่งไทย นอกจาก
ทำนา ไทยพลัดถิ่นยังทำสวนและเลี้ยงสัตว์ สวนส่วนใหญ่เป็นสวนรวมหรือสวนสมรมที่ปลูกไม้ผล เช่น ทุเรียน
มังคุด ขนุน จำปา มะพร้าว หมาก กัลย มะละกอ เงาะ ฝรั่ง มะขาม มะปริง มะปราง มะไฟ สะตอ มะนาว มะเขือ
ตระไคร้ โหระพา แงงลัก สับปะรด ผักกาด กะหล่ำปลี และพืชสวนครัวอื่นที่จำเป็น และเลี้ยงสัตว์จำพวกวัว ควาย
ม้า เป็ด ไก่ นก วัวและควายยังคงเป็นแรงงานหลักในการเกษตรของไทยพลัดถิ่นคล้ายกับคนไทยฝั่งไทยเมื่อ 40
ปีก่อนม้า เกวียนเทียมวัวเป็นพาหนะเดินทางไปไกล

เวลาเจ็บป่วยรักษาตนเอง เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงการบริการการแพทย์ของพม่า พม่าไม่มี
นโยบายการตั้งสถานบริการการแพทย์แผนใหม่ในชุมชนไทย ชุมชนไทยส่วนใหญ่จึงคลอบคลุมกับหมอ
ตำแย รักษาโรคกับหมอสุมโนไพร พระและหมอพื้นบ้าน

ก่อนปี 30 ไทยพลัดถิ่นในพม่าเกือบทั้งหมดมิได้เข้าโรงเรียนพม่า และโรงเรียนพม่ามิได้เข้ามา
ตั้งในหมู่บ้านไทย เด็กไทยจึงเรียนและรู้เฉพาะภาษาไทย เรียนภาษาไทยรัฐบาลพม่าไม่สนับสนุน จึงเรียน
ภาษาไทยในวัด มีพระไทยเป็นครูสอน ใช้หนังสือตำราเรียนจากฝั่งไทย พระเอาไป พวกเขามากก็เอาไป

20 ปีก่อน อยู่กันด้วยตะเกียง พม่าไม่บริการไฟฟ้าในหมู่บ้านคนไทย บ้านไทยพลัดถิ่นส่วน
ใหญ่ยกพื้นสูง ปลูกไม้กระดานหรือไม้ไผ่ หลังคามุงจาก ฝาผนังไม้ขัดแตะที่ทำจากไม้ไผ่ บ้านที่มีฐานะใช้ฝา
ผนังไม้กระดานที่ได้มาจากป่า บ้านแบ่งเป็น 4 ห้อง ห้องใกล้บันไดเป็นห้องรับแขก มีหิ้งพระ ข้างหิ้งพระมี
พระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชินี นอกจากรับแขกห้องรับแขกยังเป็นที่นอนของลูก
ชาย ถัดจากห้องรับแขกคือห้องนอนของพ่อแม่ ระหว่างห้องนอนพ่อแม่กับห้องรับแขก ถัดจากห้องพ่อแม่
คือห้องลูกสาวที่ยังไม่แต่งงานและส่วนใหญ่จะมีผนังและประตูแยกส่วนมิดชิด ถัดจากห้องลูกสาวคือ
ห้องครัว

ทำอาหารกรกินส่วนใหญ่ใช้เตาไฟเพื่อหุงต้มอาหาร เตาไฟทำด้วยหินตั้งสามเส้า เหนือเตาไฟคือที่
เก็บรักษาเมล็ดพืชพันธุ์เพื่อใช้ปลูกในฤดูถัดไป ห้องครัวใช้ประกอบอาหารและกินอาหารบนโต๊ะ มีช้อนกลางแต่
กินด้วยมือ บ้านส่วนใหญ่มีชานหน้าบ้าน ไว้ตั้งตุ่มน้ำใช้และตุ่มน้ำดื่ม แต่ละบ้านจะมีขี้ข้าว ยกพื้นสูง พื้นไม้
กระดาน ผนังใช้ไม้ไผ่ทาบ บ้านพ่อแม่มักตั้งในบริเวณเดียวกับบ้านลูกสาวและลูกชายที่แต่งงานแล้ว บ้านลูก
สาวและลูกชายตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกบ้านพ่อแม่ เพื่อมิได้งบบ้านลูกทับบ้านพ่อแม่ เพราะไม่เป็นมงคล

ครอบครัวไทยพลัดถิ่นเริ่มต้นหลังแต่งงาน คู่ครองของลูกสาวและลูกชายส่วนใหญ่พ่อแม่จะเป็นคนเลือก การแต่งงาน แต่งบ้านผู้หญิง เมื่อมีความพร้อมคู่แต่งงานจึงแยกบ้านตนเอง นับญาติสองฝ่าย ทั้งฝ่ายหญิงและชาย นับลุง ป้า น้า อา ตา ยายและปู่-ย่า มรดกจะแบ่งให้กับลูกที่เลี้ยงพ่อแม่ยามแก่เฒ่า แต่ถ้ามรดกมีมากพ่อแม่จะแบ่งให้ลูกทุกคน

คนฝั่งนั้นสัมพันธ์กับวัดมาก หมู่บ้านคนไทยมักมีวัดประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านจะจัดเวรทำอาหารถวายเพลพระทุกวัน เข้าวัดฟังธรรมอย่างเนืองแน่นทุกวันพระวันศีล วัดที่มีชื่อเสียง เช่น วัดปกเปียน ห้างปรุ ตะนาวศรี ลังเคี้ยว หมาวาง ทุ่งเสม็ด ตลาดสุหรี่ ทุ่งเห็ด วัดมะลิวัลย์ และวัดหัวช้าง นอกจากนี้วันพระวันศีล คนฝั่งนั้นเกี่ยวข้องกับพระและวัดในงานเทศกาล งานตามวิถีชีวิต เช่น งานศพ แต่งงาน บวชนาคและพิธีกรรมของรอบปี คือ เดือนอ้ายเดือนยี่ หลังการเก็บเกี่ยวทำพิธีบูชาแม่โพสพ เดือนสาม หลังข้าวขึ้นยุงทำพิธีชนวัว ปล่อยวัว-ควายลงทุ่ง เดือนสี่ ไหว้พ่อตาเจ้าที่ และถือวันสุดท้ายของเดือนสี่เป็นวันจบเดือนสิ้นปี จัดพิธีบวชให้กับชายไทยที่อายุครบบวช

ชายครบบวช ไม่บวชถือไม่เป็นชาย ลูกชายต้องบวช เพื่อผ้าเหลืองจะได้ปิดขุมนรกให้พ่อแม่ เดือนห้า งานสงกรานต์ สงฆ์น้ำพระ ลดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ 3 วัน เดือนหก ดูฤกษ์ยาม ทำพิธีแรกนา เดือนเจ็ด เริ่มทำนา ไถนา หว่านกล้า เดือนแปด เข้าพรรษา เข้าวัด จำวัดถือศีล เดือนสิบ ทำพิธีรับผีตายาย ทำบุญส่งตายาย บุญเดือนสิบ ชิงเปรต เดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษา จุดเทียน จุดได้ลานวัด ลานบ้าน เดือนสิบสอง ทำบุญทอดกฐิน ทำบุญลอยแพ (ลอยกระทง)

ปกเปียนมีมหรสพและวัฒนธรรมการแสดงคล้ายไทยปักซีใต้ คือ หนังตะลุง โนราห์ เพลงบอก ลีเกป่าและรำวง หนังตะลุงของไทยพลัดถิ่น มีลักษณะคล้ายหนังโบราณ คือ ใช้เครื่องดนตรีหนังตะลุงดั้งเดิมคือทับ ฉิ่ง โหม่ง ปี่ ตัวหนังประกอบด้วยตัวเอก ยักษ์ ฤๅษี ตัวตลก

ตัวเอกของหนังตะลุงพูดภาษากลางเช่นเดียวกับหนังตะลุงไทยฝั่งนี้ ยักษ์พูดภาษากลาง ไม่เหมือนยักษ์ฝั่งไทยพูดภาษาปักซีใต้ ตัวตลกหนังฝั่งนั้นพูดภาษาใต้คล้ายหนังตะลุงฝั่งนี้ แต่ตัวตลกมีน้อยกว่า คือ มีแก้ว ทอง นุ้ย ดิก บาน ไม่มีเท่ง เนือย สะม้อ เปี้ยก เคี้ยก และนุ้ย ตัวตลกหนังตะลุงไทยพลัดถิ่นมีผ้าคลาดเอว แต่ไม่มีมือถือ ไม่ได้ขี้จักรยานยนต์ ไม่มีทีวี ไม่พูดภาษาอังกฤษเหมือนตัวตลกหนังฝั่งนี้

หมู่บ้านปกครองดูแลโดยผู้ใหญ่บ้านคนไทย เห็นผู้ใหญ่บ้านมีจางวาง (กำนัน) กำนันบางตำบลบางช่วงเป็นคนไทย ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของลูกบ้าน ผู้ใหญ่บ้านมีผู้ช่วยคือหัวสิบ มากหรือน้อยตามจำนวนลูกบ้าน หัวสิบ 1 คนมีหน้าที่ดูแลลูกบ้าน 10 ครอบครัว

บกเปียนเป็นเมืองใหญ่ คนไทยอยู่มานาน เป็นคนไปจากฝั่งไทย ตระกูลใหญ่ในบกเปียนมีตระกูลกิ่งแก้ว เป็นตระกูลของคนที่อยู่เกิด กิ่งแก้วเป็นตระกูลใหญ่ ใหญ่สุด มีคนมากที่สุด ถัดลงมาคือ

อุปถัมภ์ เป็นตระกูลจากภูเก็ตเช่นกัน ถัดมาคือแก้ววิรัตน์ เป็นตระกูลจากตะกั่วป่า เพชรน้อยเป็นตระกูลที่ไปจากกะเปอร์ สุพรรณรัตน์ เป็นตระกูลของพ่อ ไปจากชุมพร สมัยกลางแตก ตระกูลอื่นมี มโนธรรม นามสกุลคนจากภาคกลาง ทวีศักดิ์ วงศ์นาญาติ จากตะกั่วป่า เทพประสิทธิ์ เทพพิทักษ์ นามสกุลคนชุมพร ดาราหนังชุมพร เทพพิทักษ์ คนบกเบี่ยนจึงเป็นคนไทยจากภูเก็ต ตะกั่วป่า ชุมพรไปหากินในบกเบี่ยน ก่อนหน้านี้ไม่ใช้นามสกุล แต่เมื่อสมัยรัชกาลที่ 6 มีการใช้นามสกุล คนไทยฝั่งนั้นจึงใช้นามสกุลตามพี่น้องที่อยู่ฝั่งไทย

เกิดที่ฝั่งนั้น เรียนหนังสือพม่า โรงเรียนพม่าเข้ามาตั้งในหมู่บ้านคนไทย หลังแรกประมาณปี 2518 เป็นโรงเรียนพม่าแห่งแรกที่มาตั้งในหมู่บ้านคนไทยในเขตบกเบี่ยน เดิมคนไทยเรียนหนังสือไทยที่วัดสอนโดยพระไทย วัดฝั่งนั้นเป็นวัดไทย ชื่อวัดเขียนบนแผ่นดินไม้ เป็นภาษาไทย หนังสือเรียนเอาไปจากฝั่งนี้ ก่อนคนไทยไม่เรียนหนังสือพม่า วิทยุพม่ามีออกอากาศ แต่ฟังไม่ออก ย่าอยู่พม่า 50 ปีฟังภาษาพม่าไม่ออก เดิมโรงเรียนพม่าตั้งเฉพาะในหมู่บ้านพม่า ปี 18 มาตั้งในหมู่บ้านไทยที่ทุ่งเสม็ด ที่ต้องเรียนภาษาพม่า เพราะพ่อเป็นผู้ใหญ่บ้าน

พ่ออ่านภาษาพม่าไม่ได้ ก็เลยต้องเรียน เพื่อได้รู้ว่าพม่าเขียนอะไร ต้องการอะไร...ระยะหลังทหารพม่าจะมาพักบ้านคนไทย มาพักคนไทยก็ระดมไก่ สิ่งอื่นๆ มาให้ เลี้ยงทหารพม่า ไร่ไร่ข้าวสาร ก่อนทหารพม่าจะเข้ามาหมู่บ้าน ผู้ชายต้องวิ่งหนี เหลือแต่ผู้หญิง ทหารพม่ามายิงเอาไก่ชาวบ้านไปกิน เลยได้ไปเรียน ไปเรียนในหมู่บ้านพม่า หลังจากนั้นชาวบ้านในทุ่งเสม็ดก็เริ่มให้ลูกเรียนโรงเรียนพม่า เรียนรู้กฎหมายพม่า

คนเข้ามาทีหลังเขาเล่าว่า ปี 31-32 พม่าเข้ามายุ่งเกี่ยวกับคนไทยมากขึ้น คนกะเหรี่ยงลุกขึ้นต่อสู้ พม่ามาหาคนไทยเป็นคณนำทางแบกสัมภาระ พม่าเอาคนไทยเป็นคณนำทาง เพราะพม่าไม่ชำนาญทาง อยู่กับทะเล คนไทยชำนาญทางเพราะคนไทยเดินป่า

ฝั่งไทยกับบกเบี่ยนคนไทยอพยพไปมา อพยพตั้งแต่รุ่นปู่ย่า พ่ออังกฤษยกให้พม่า บางครอบครัวก็อพยพมา ไม่อยากอยู่กับพม่า บางคนอพยพมาแล้ว เสียหายที่เสียหายของก็กลับไป บางกลุ่มก็ไม่อพยพ อยู่ที่นั่น โดยหวังว่าสักวันแผ่นดินจะเปลี่ยนกลับเป็นไทย บางคนอพยพมาไทยเพราะถูกข่มเหง บังคับ ทั้งจากผู้ก่อการร้าย พวกก๊กชาติ กะเหรี่ยง อาระกัน เข้ามาหาเสบียงในหมู่บ้าน ทหารพม่าเข้ามา บังคับคนไปแบกเสบียง ตัวเองอพยพด้วยการเรียน ตัวเองเรียนพยาบาล โดยหวังจะช่วยคนไทยที่เจ็บป่วย สมัยนั้นสถานพยาบาลพม่าอยู่ไกล ต้องหามกันไป ไปถึงหมอพม่าไม่เต็มใจรักษา เพราะรู้ว่าเป็นไทย

จะเรียกว่ามีอุดมการณ์ก็ได้ เพราะอยากช่วยคนป่วยคนยาก เรียนพยาบาลไม่ได้เป็นพยาบาล เขาเอาคะแนนสอบเปลี่ยน ให้เป็นครูเลยหนีมาฝั่งไทย มาไทยประมาณปี 27 มาเป็นไทยพลัดถิ่นในไทย มา

อยู่ที่ระนอง ตอนมามีไทยพลัดถิ่นอยู่ในไทยนับแสน ครั้งต่อครั้งกับที่อยู่ฝั่งนั้น เยอะที่สุดคือพวกที่มาจาก
บกเข็ยน ลังเค็ยะ ตะนาวศรี สิงขร ตนเองเข้ามาอยู่อาศัยที่ซอยสิบ เมืองระนอง

ถาวร บุญนำ ไทยพลัดถิ่นจากลังเค็ยะ⁵

ผมมาจากลังเค็ยะ ลังเค็ยะเป็นชื่อพม่า คนไทยเรียกตาม ผมเข้ามาฝั่งนี้ ปี 18 ที่เข้ามาเพราะ
พม่ารีดไถ มันเอาทุกอย่าง ชาวบ้านมีอะไรไม่ได้ มีข้าวของ เงินทองมีมากไม่ได้ มันเอาหมด อยู่โดย
ผาสุกไม่ได้ มันอยู่ไม่ได้ ถ้ามันว่าตายก็ต้องตาย ที่นี้จะอยู่รอไปทำอะไร เรื่องทำกินที่นั่นมันอุดม
สมบูรณ์ทุกอย่าง จะกินอะไร ไม่ต้องซื้อ มันมีครบทุกอย่าง แต่นั่นแหละพม่ามันกดขี่ มันอยู่ไม่ได้ ถ้ามัน
จะเอา จะบอกว่าไม่ให้ ไม่ได้ จะเอาอะไรต้องให้หมด เรื่องอื่นไม่ต้องพูดแล้ว พูดง่าย ๆ ถ้าว่ามันจะเอาลูก
เมียก็ต้องให้ จะว่าไม่ให้ไม่ได้ ไม่ให้เราก็ตาย มันอยู่ไม่ไหว มันกดขี่ทุกอย่าง

ผมอายุ 46 ที่จำความได้ตอนเป็นเด็กพม่าก็กวนเหมือนกัน มาหมู่บ้านคนไทยเหมือนกัน แต่
นาน ๆ มาครั้ง มามันก็พาล่ามมา ล่ามเป็นคนพม่า พูดไทยได้ ล่ามไม่มีล่ามไทย คนไทยพูดพม่าไม่ได้
แต่ตอนหลังมีกะเหรี่ยง กองกำลังกะเหรี่ยงมาตั้งที่ลังเค็ยะ พม่ามาทุกเดือน กะเหรี่ยงมาตั้งที่ต้นน้ำ
ลังเค็ยะ ตั้งอยู่ในป่า กะเหรี่ยงมาอยู่พม่าเข้ามาในหมู่บ้าน มารีดไถ มาเอาคนไปแบกของ ผมไม่เคยถูก
จับไปแบกของ แต่คนอื่นโดน แบกของจนป่าแตก แบกไม่ได้มันกระที่บ ผมไม่เคยโดนจับไปแบกของ แต่
ผมโดนจับบ่อย จับแล้วหนีทุกครั้ง โดนจับก็ทำดีกับมัน พอมันแผลง ก็หลบหนี ผมหนีทุกครั้ง

ตอนมามาหมด พ่อแม่ลูก ญาติ 5-6 ครัว มาพร้อมกันหมด ไม่มาพร้อมไม่ได้ เดี่ยวห่วงหน้า
พะวงหลัง ตอนมามีเพื่อนบ้านมาด้วย 2-3 คน เดินมากัน 7 วัน 7 คืน กลางคืนนอน กลางวันเดิน เดินลัด
ป่ากันมา มาเข้าที่ช่องหมิว เขตจังหวัดชุมพร เดินลัดป่ากันมา ไม่มีใครนำทาง ไม่เจอพม่า เพราะตัด
ป่ามา เดินมาเองเพราะเคยมาเที่ยว ตอนเด็กๆ ผมอยู่ที่นี้ ตอนหลังกลับไป ไปได้เมียที่ลังเค็ยะ เห็นว่าฝั่ง
นั้นมันอุดมสมบูรณ์ อยู่สบายก็เลยอยู่ พ่อแม่ผมเป็นคนท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ตอนผมมาลังเค็ยะเป็นตำบล ประกอบด้วยหลายหมู่บ้าน เช่น ทุ่งแดง ทุ่งใหญ่ ทุ่งยาว
บองซอน บ้านเหล่า ทุ่งค้อ ทุ่งนาไทร ในแหลม เป็นหมู่บ้านคนไทย พูดภาษาไทยมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า นาน
แค่นั้นไม่รู้ แต่ทุเรียน ขนุนต้นเท่าตม่น้ำนี้ [ตม่น้ำขนาดใหญ่ประมาณ 2 คนโอบ] ต้นเท่านี้มาตั้งแต่ผม

⁵ เรียบเรียง ถอดความเป็นภาษาไทยภาคกลางจากบันทึกการสัมภาษณ์ ท่าแซะ ชุมพร
กันยายน 2549

เป็นเด็ก ก่อนมาล้งเคี้ยะมีคนไทยประมาณ 1,000 คร้ว คนล้งเคี้ยะไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่ไปจากบกเขี่ยน แต่คือคนที่ไปจากฝั่งไทย คนไทยในล้งเคี้ยะทำนาทำสวนทำไร่เหมือนคนฝั่งนี้ เป็นอยู่เหมือนคนฝั่งนี้ ทั้งหมด ล้งเคี้ยะมีหนังตะลุง มโนราห์เหมือนกับทางนี้หมด แต่จอหนังตะลุงจะเล็กกว่า คนไทยอยู่ในกลุ่มคนไทย เรียนหนังสือไทย สมัยผมเป็นเด็กล้งเคี้ยะไม่มีโรงเรียนพม่าในหมู่บ้านไทย ชาวบ้านเรียนภาษาไทย หนังสือเอาไปจากฝั่งนี้ คนข้ามมาก็เอาไป คนข้ามมากันบ่อย คนล้งเคี้ยะดูแลกันเอง คนไหนดูแลแล้วมีคนนับถือมาก พูดแล้วคนอื่นเชื่อฟังก็เลือกคนนั้นเป็นผู้นำ เป็นจางวาง

ผมเข้ามาปี 18 หลังจากนั้นคนก็ทยอยกันมา มาอยู่ในตำบลสองพี่น้อง จังหวัดชุมพร ตอนผมมายังไม่มีไทยพลัดถิ่นในสองพี่น้อง พอผมมา มาอยู่ได้ไม่มีปัญหา ผมคุยได้กับหลายคน บางคนรู้จักนับถือกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อ คนก็ทยอยตามมา ผมมาตอนโรงเรียนที่นี้เท่ากับบ้านหลังนี้ หลังคามุงจาก หมู่บ้านมีคนไม่มาก แต่ตอนหลังไทยพลัดถิ่นเข้ามากันมาก เฉพาะในตำบลสองพี่น้องมี 7 หมู่บ้าน ไทยพลัดถิ่นปนอยู่ทุกหมู่บ้าน ที่มีมากคือหมู่ 1 และ 7 ทั้งตำบลมีไทยพลัดถิ่นประมาณ 700-800 คร้ว คร้วหนึ่งประมาณ 5-6 คน บางคร้วก็ 10 คน นอกจากอยู่สองพี่น้องคนล้งเคี้ยะมีที่คลองลอม หมู่บ้านตามแนวชายแดนไทยพม่า จากประจวบฯ ถึงระนองล้วนมีไทยพลัดถิ่น ที่ชุมพรนอกจากตำบลสองพี่น้องแล้วยังมีไทยพลัดถิ่นอยู่มากในตำบลสลุย ที่หมู่บ้านร้านตัดผมบ้านดวงดี ดวงเจริญ

คนไทยในล้งเคี้ยะส่วนใหญ่อพยพมาจากฝั่งไทย ปีที่แล้วผมไปสำรวจคนไทยในเคี้ยะ ทางราชการไทยให้ไป ทั้งหมดเหลืออยู่ 97 คร้ว คนในล้งเคี้ยะคือคนไทย บวชพระก็มาบวชฝั่งนี้ มาบวชที่ห้วยทรายขาว บวชกับพ่อหลวงจีน พ่อหลวงจีน พ่อหลวงจีนเองก็ไปอยู่ล้งเคี้ยะนับสิบๆ ปี ที่หลังคนล้งเคี้ยะมาบวชก็มาบวชที่วัดแกทั้งหมด บวชเสร็จก็กลับไปล้งเคี้ยะ

มาอยู่ฝั่งนี้ งานราชการงานพัฒนาคนที่มาร่วมก็เป็นไทยพลัดถิ่น 90 % ของคนร่วมทำกิจกรรมเป็นไทยพลัดถิ่น อพป. ทสปช. อะไรๆ ไทยพลัดถิ่นร่วม ไทยพลัดถิ่นร่วม แต่ไม่ให้เป็นไทย ไม่มีสิทธิใดๆ ที่ไม่ให้เป็นไทยอาจเป็นเพราะราชการต้องการให้เป็นอยู่อย่างนี้ เพื่อให้ไทยพลัดถิ่นหาข่าวฝ่ายนั้นให้ราชการ